YOSHLARNI INTERNETDAGI AXBOROT HURUJLARI VA MAFKURAVIY TAHDIDLARDAN ASRASH

Saparova Gulbaxar Aytbaevna
Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti
“Milliy g’oya, ma’naviyat asoslari va huquq ta’limi”
kafedrasi dotsenti, falsafa fanlari bo’yicha (PhD)
e-mail:saparovagulbahar67@gmail.com

https://doi.org/10.5281/zenodo.24361529

ANNOTATSIYA

Maqolada bugungi kunda yoshlarni internet tarmoqlardagi axborot huqujlari va mafkuraviy tahdidlardan asrash masalalari tahlil qilingan. Axborot xurujlari ta’siriga eng ko’p beriladigan aholi qatlami bu yoshlar ekani ko’rsatilgan. Shuningdek, bugungi globallashuv sharoitida bunday xurujlarga qarshi kurashda yoshlarimizni tafakkur qilishga va har qanday axborotni tahlil qilib so’ng xulosa chiqarishga o’rgatish kabi muhim jihatlariga alohida e‘tibor qaratilgan.

Kalit so’zlar: axborot, ijtimoiy tarmoq, internet, mafkuraviy tahdid, tinchlik, barqarorlik, milliy taraqqiyot, messenjer, qiziqarli voqealar, gap-so’zlar, shou-biznes, sport xabarlari, video lavhalar, axborot asri, axborotlashgan jamiyat, axborot xuruji, milliy g’oya, mafkura, ma’naviyat

АННОТАЦИЯ

В статье анализируются вопросы защиты молодежи от информационных атак и идеологических угроз в интернет-сетях сегодняшнего дня. Показано, что молодежь является наиболее подверженным влиянию информационных атак слоем населения. Также в условиях сегодняшней глобализации особое внимание уделяется таким важным аспектам борьбы с такими атаками, как обучение нашей молодежи мыслить и анализировать любую информацию, а затем делать выводы.

Ключевые слова: информация, социальные сети, интернет, идеологическая угроза, мир, стабильность, национальное развитие, мессенджер, интересные события, разговоры, шоу-бизнес, спортивные новости, видеоролики, информационный век, информационное общество, информационная атака национальная идея, идеология, духовность

ABSTRACT

The article analyzes the issues of protecting young people's information rights and ideological threats on internet networks today. It is shown that the population most susceptible to the influence of information attacks is the youth. At the same time, in the context of today's globalization, special attention is paid to such important aspects of combating such attacks as teaching our youth to think and analyze any information before drawing conclusions.

Keywords: information, social network, internet, ideological threat, peace, stability, national development, messenger, interesting events, gossip, show business, sports news, video clips, information age, information society, information attack national idea, ideology, spirituality

KIRISH

O’zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev “Ma’naviy-ma’rifiy ishlar tizimini tubdan takomillashtirish to’g’risida”gi qarorida: “Yoshlarimiz ongiga salbiy ta’sir etuvchi, ularni g’oyaviy jihatdan qaram etishga yo’naltirilgan harakatlarga qarshi samarali

kurash olib borish hamda irodali, fidoyi, vatanparvar va o'z mustaqil fikriga ega avlodni tarbiyalash bo'yicha amaliy chora-tadbirlar dasturlarini ishlab chiqish masalasini alohida e'tibor qaratib, "aholining Internet jahon axborot tarmog'idan foydalanish madaniyatini oshirish, g'oyaviy va axborot xurujlariga qarshi mafkuraviy immunitetini kuchaytirish"ni Ma'naviy-ma'rifiy ishlar tizimini tubdan takomillashtirishning ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilab berdi". [1]

Darhaqiqat, XX asrning oxiri va asrimiz boshiga kelib hayotimizda "axborot asri", "axborotlashgan jamiyat", "axborot xuruji" kabi tushunchalar paydo bo'ldi. Bu esa bugungi kunda axborot tushunchasining ahamiyati oshganligidan, qamrovi kengayganligidan, maqsad-muddaosi o'zgarayotganligidan darak beradi.

Axborot xurujiga berilgan turlicha ta'riflar mavjud. Rossiyalik ayrim mutaxassislarning fikricha axborot xuruji bu-raqib ustidan axborot hukmronligiga erishish va shuning e'vaziga unga moddiy, mafkuraviy yoki boshqacha zarar etkazish uchun davlatning harbiy kuchlari, hukumati hamda xususiy tashkilotlari tomonidan amalga oshiriladigan tadbirlar va operaciyalar majmuasidir.[2]

Tadqiqot metodologiyasi

Axborot xurujlari ta'siriga eng ko'p beriladigan aholi qatlami bu yoshlardir. Afsuski, axborot-kommunikaciya texnologiyalarining jadal sur'atlar bilan rivojlanishi axborot tahdidlarining ham kuchayishiga olib kelmoqda. Internet vositasida ishlaydigan dasturlar, ijtimoiy tarmoqlar orqali juda katta oqimda ma'lumotlar almashishi ro`y bermoqda. Ular asosan qiziqarli voqealar, gap-so'zlar, shou-biznes, sport xabarlari, yangiliklardan iborat. Biroq hech kim tashqi kuchlar tomonidan ijtimoiy tarmoqlar, messenjerlardan o'z maqsadi yo'lida foydalanmaydi, deb kafolat bera olmaydi.

Misol uchun, Telegram messendjerida ba'zi bir guruhlarning ishtirokchilari soni 50 000 dan oshadi. Shunday guruhlar borki, unda asosan fahsh fotorasmlar, video lavhalar joylashtirilmoqda. Bu ma'naviyati, madaniyatida qusr bo'lgan shaxslarni o'ziga jalb qilish uchundir. Aynan shunday toifa kishilar o'zlariga javob berisha olmaydi. Keyinchalik bunday kanallarda siyosiy mavzuga taalluqli ma`lumotlar tarqatilishi va guruh a'zolarining fikrini o'zgartirishga, ma'lum bir yo'nalishga solishga harakat qilinishi mumkin.

Axborot endi biror jarayon, voqelik yoki hodisa haqida xabar berish ma'nosidan chetga chiqib, insonlar ongi va ruhiga ta'sir etishning, jamiyatda mavjud qonun-qoidalarni va butun dunyo e'tirof etgan umuminsoniy qadriyatlar va tushunchalarni ma'lum maqsad atrofida birlashgan ayrim guruh va jamoalarning manfaatlariga xizmat qiluvchi o'ziga xos yangi talqinlarini yuzaga chiqarishning; siyosiy, iqtisodiy, harbiy, diniy va boshqa bir qancha qarashlarning targ'ibotchisiga aylanib bormoqda.[3]

Buning natijasida, insoniyat taraqqiyotining ayni pallasida axborotning omma ongiga ta'siri va uning salbiy oqibatlari jamiyatning jiddiy muammolaridan biriga aylanib ulgurdi. Endi axborot atalmish qurol vositasida inson ongiga hujum qilish natijasida uning tafakkuri va intellektini egallash, o'z auditoriyasini kengaytirish bilan qudratini oshirish orqali ularni qaysidir g'oya atrofida birlashgan kuchlarning maqsadlariga xizmat qildirish bilan bog'liq "urush"ning zamonaviy ko'rinishlari paydo bo'ldi.

Taraqqiyotning hozirigi bosqichiga kelib, dunyo axborot makonida munosib o'rin egallashga erishish uchun moddiy ko'rinish va shaklga ega bo'lmagan, faqat aql bilan ko'rish va tafakkur bilan anglash mumkin bo'lgan jiddiy kurash avj olmoqda. Soha mutaxassislarining fikricha, axborot qurollari tushunchasi ostida biror xalq, millat mentaliteti, madaniyati, ma'naviyati, dini, davlatning informacion va harbiy tizimiga salbiy ta'sir o'tkazadigan maxsus dezinformacion texnologik vositalarning muayyan tizimi yotadi.

Axborotga bo’lgan ehtiyojning qondirilishi ijobiy holat, ammo hech qanday asosga ega bo’lmagan, bir qarashda beozorgina bo’lib ko’ringan, lekin maqsad-muddaosi g’arazli bo’lgan axborotlarga yoshlarning aldanib qolayotganligi tashvishlanarlidir. [4]

Tahlil va natijalar

Davlatlarning siyosiy qarashlarini noto’g’ri talqin qiluvchi, turli ekstremistik va terroristik g'oyalarni, insoniyatga qarshi qurol ko’tarishga undovchi, o’z-o’zini o’ldirishga chaqiruvchi, narkotik va odam savdosi bilan bog’liq maqsadlarni ko’zlovchi, “ommaviy madaniyat”ni targ’ib qiluvchi barcha axborotlar o’ziga xos ta’sir etish imkoniyatlariga egaki, bu “aldamchi jilvalanishlar”ga, ko’p hollarda, aqliy va ma’naviy jihatdan hali to’la shakllanib ulgurmagan yoshlar “maftun” bo’lib qolmoqda.

Hatto bunday g’arazli maqsadlar o’z tabiati bilan ezgulikka xizmat qilishi kerak bo’lgan san’at asarlari (kino, animacion filmlar, musiqa, qo’shiq, raqs va b.) zamiriga ham singdirib yuborilmoqdaki, bu kabi “kadr ortidagi maqsad”ni anglash uchun insonlardan teran aql-zakovat va hozirda bir qaraganda ko’rish mumkin bo’lmagan, ammo real mavjud “axborot xurujlari”ga qarshi immunitet shakllangan bo’lishi lozim.[5]

Bu borada amalga oshirilayotgan ishlarning samaradorligini oshirish va takomillashtirish uchun yana quyidagi ishlarni taklif qilmoqchimiz:

-axborot xavfsizligini ta’minlashga qaratilgan milliy qonunchilik bazasini takomillashtirish, xususan, alohida qonun hujjati qabul qilish masalasini ko’rib chiqish;

-milliy axborot makonimizni aholining qiziqishini inobatga olgan holda jarayonlarni obyektiv va pozitiv yorituvchi mahalliy va xorijiy axborotlar bilan muntazam to’ldirib borish;

-xalqimizning, xususan, yoshlarning internetdan foydalanish madaniyatini o’stirish, undagi har qanday axborotni tafakkur va tahlil qilib, so’ng xulosa chiqarishga o’rgatishimiz zarur;

-mamlakatimiz to’g’risida noto’g’ri, bir taraflama axborot tarqatuvchi har qanday xorijiy axborot vositalari faoliyatiga qonun doirasida chek qo’yish, bu kabi axborotlari uchun ularning javobgaligini oshirish va tarqatilgan axborotlarning bir taraflama yoki noto’g’ri ekanligini mutaxassislar ishtirokida xalqimizga o’z vaqtida etkazish;

-o’rta maxsus va professional ta’lim, shuningdek, oliy ta’lim muassasalarida axborot xavfsizligini ta’minlash, xususan, axborot xurujlari, uning shakl va ko’rinishlari, maqsadi va salbiy oqibatlari borasida maxsus kurslar o’tilishini ta’minlash;

-milliy g’oya, mafkura, ma’naviyat, vatanparvarlik kabi tushunchalar targ’iboti borasida amalga oshirilayotgan ishlarni izchillik bilan davom ettirish.[6]

Chunki, hozirgi dunyoning globallashuvi sharoitida axborot-kommunikacion texnologiyalaridan unumli foydalanish dolzarb masalaga aylandi. “Nega deganda, hozirgi paytda er yuzining qaysi chekkasida bir voqea yuz bermasin, odamzod bu haqda dunyoning boshqa chekkasida zudlik bilan xabar topishi hech kimga sir emas”. [7]

Bunda axborot-kommunikaciya texnologiyalarining jadal rivojlanib borayotganligi asos bo’lmoqda.

Shunday ekan, dastlab,

-yoshlarda axborot-kommunikatsion texnologiyalari yo’nalishdagi bilim, ko’nikma va malakalarini takomillashtirish didaktik vositasida kompyuter va boshqa zamonaviy texnik vositalardan maqsadli foydalanish;

-internet va ommaviy axborot vositalarining o’zga manbalarida e’lon qilinayotgan ma’lumotlarni tasarruf etish;

-yangi axborot, fakt va ma’lumotlarni yig’ish, saralash va qayta ishlash bilan o’quv jarayoniga tatbiq etish haqidagi bilimlarga va uni amaliyotda qo’llash mahoratiga ega bo’lish muhimdir.

Chunki, ta’lim jarayonida mazkur texnologiyalar kundan-kunga chuqur o’rin egallab bormoqda. Buning natijasi sifatida ta’lim-tarbiyada avtomatlashtirilgan axborot texnologiyalaridan, kommunikativ texnologiyalardan va kompyuterli tizimlardan unumli foydalanishga alohida e’tibor berilmoqda. [8]

XULOSA

Xulosa sifatida shuni aytishimiz mumkinki, axborot huruji tushunchasi bugungi kunda har doimgidan ham kengroq ma’no va mazmun kasb etib bormoqda. Bugun biz yashab turgan zamon va makonda bizga bog’liq bo’lmagan holda gohida oshkora, aksariyat hollarda pinhona tarzda harakat qiluvchi “axborot xuruji” atalmish qurol yuzaga keldiki, bu qurol vositasida endi inson ongiga egalik qilish imkoniyati paydo bo’lmoqda. Bu salbiy illatdan xalqimizni, xususan, yosh avlodni himoya qilish, ularda “axborot xuruji”ga qarshi immunitetni shakllantirish har doimgidan ham dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

Bugungi kunda global muammolar orasida ko’zga ko’rinmaydigan, ko’rinishidan sodda, hech ham ahamiyatga molik emasdek tuyiladigan, aslida esa inson ongini zabt qiladigan, o’zi bilmagan holda uning mafkurasiga ruhiyatiga ta’sir eta oladigan, munosabatlar tizimini, milliy qadriyatlar, milliy o’zligiga hamda madaniy tuzulmasiga zarba berib insonda o'zgacha yot qiyofani namoyon qila oladigan ayrim axborot ta’sirlari mavjud ekanligi sir emas.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Ma'naviy-ma'rifiy ishlar tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi №PQ-5040 sonli Qarori. 2021 yil 26 mart
2. X. Meliev. Axborot xurujlariga qarshi samarali kurashning ustuvorligi.T. Jamiyat 28.09.2016,
3. Barakayevich, Q. S., & Baxtiyorovna, A. S. (2021). Xalqaro dastur talabalari asosida innovatsion ta'lim muhitini yaratish. Integration of science, education and practice. scientific-methodical journal, 1(02), 132-137
4. Burkhonov, A., Avlaev, O., Abdujalilova, S., & Otaev, A. (2021). Responsibility as a criterion for determining personal maturity. In E3S Web of Conferences (Vol. 244, p. 11059). EDP Sciences
5. Karimov I.M., Turgunov N.A. Axborot xavfsizligi asoslari. - T.: O'zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi nashriyoti, 2016 yil, 98 b.
6. Avlaev, O. U., Burkhanov, A. A., Ismoilova, D. M., & Norkuzieva, M. A. (2020). Factors Affecting the Intellectual Dynamics of the Individual. Test Engineering & Management, 83, 693-702
7. Avlaev, O. U., Burkhanov, A. A., Ismoilova, D. M., & Norkuzieva, M. A. (2020). Factors Affecting the Intellectual Dynamics of the Individual. Test Engineering & Management, 83, 693-702
8. Avlaev, O. U., Burkhanov, A. A., Ismoilova, D. M., & Norkuzieva, M. A. (2020). Factors Affecting the Intellectual Dynamics of the Individual. Test Engineering & Management, 83, 693-702